

KERESZTYÉN KULTÚRA ÉS MAGYAR FELTÁMADÁS.

Írta: CZETTLER JENŐ dr. v. miniszter,
egyetemi tanár

Nagy öröömre szolgál, hogy az Országos Magyar Protestáns Diákszövetség a trianoni katasztrófa erkölcsi okainak kinyomozásában és orvoslásában keresi a válságból kivezető utat. «Az Istenbe vetett hit tiszta útja» egyben a magyar feltámadás útja is.

Ha a trianoni katasztrófa előzményeit vizsgáljuk, nem azért, hogy a felelősséget másra hárítsuk, de a nemzetgyógyítás céljából, mindezekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a halálos nyavalya nem az összeomlaskor, nem is a háború kitörésekor, de sokkal előbb kezdődött, akkor, amikor az intelligencia, — s itt felekezeti különbség nélkül egyik voltunk, — a hit, a vallás és erkölcsi tényezők hatását a materiális erők és racionalista okok mellett nemcsak elhanyagolta, de egyenesen tagadásba vette. Isten? A legjobb esetben «nem ismerem és nem kutatom»: rosszabb, de nem ritkább esetben a negáció álláspontja az intelligencia lelkében. Ima, templombajárás: gyanús elmaradottság, tudatlanság, bigottság. És akik hitük szerint éltek is: keresték-e Krisztust és az ő igéit? A lélek és az ember nemes szabadságáról, szociális igazságait a felebaráti szeretetről, amely nem ismer faji és vallási gyűlölködést. Nem kóborolt-e a hitében járatlan magyar lélek

a vallás-nélküli ethika ingó ványain és nem tévelygett-e azokban az úttalan pusztaságokban, ahol a keresztyénség nagy eszméi a pogánysággal vívott nagy küzdelmei, az evangéliumot hirdető apostolok tanításai mind be voltak temetve a kétely, a hitetlenség, a racionalista kritika számumától?

Milyen rosszul ismerték azonban az embert azok, akik negatívumokkal akarták örök-életűvé tenni. Az emberi lélek fázik a hegycsúcsokon, s ha elszedik tőle a szív és az érzelem melegítőjét, maga keres, vagy csinál Mithost. Dehogyan is gondoltak arra a kapitalizmus által nevelt, mesterségesen kitenyészett racionalista tudósok, hogy államművészetük, gazdasági és szociális rendszerük lombfűrészmunkája összetörik a proletariátus kemény ökle alatt. Ők befolyásuk, akciórádiusuk növelése céljából az «odiprofanum vulgus et arceo» lövészárkaiból rohamot intéztek a tömegek meghódításáért. Aprópénzre váltották világszemléletüket: népszerű iratokban, lapokban, színdarabokban, gyűléseken, előadásokon igyekeztek azt széthinteni a nép között és e tervszerű aknafurásuk egyik ága volt a néppel foglalkozó intelligenciának elidegenítése az Istentől, a valódi keresztyénségtől és a vele kapcsolatos szociális munkától. Új vezetőket akartak és részben adtak is a népnek és megindult a keresztyénség legnagyobb bomlási processzusa, a munkásosztály elpártolása az Istentől és a templomtól.

Nem keresem ezért a bűnbakokat. Valószínűnek tartom, hogy ha maga az intelligencia is hívő keresztyén lélekkel rendelkezik, ez a tömegapoztházia nem ült volna olcsó diadalt. Ha a születési, szellemi és vagyoni arisztokrácia szalonjaiban nem űztek volna silány játékot a hit magasabb eszmevilágából, ha nem tették volna nevetség tárgyává a templombajáró és a pap szavára hallgató «ostoba népet» ha nem kacér-

kodnak süppedő szőnyegeken és kitűnő lakomák után a társadalmi forradalom eszmevilágával, sem Oroszországban, sem Európa más országában nem következik be az a végítélet, melyhez fogható összeomlás az intelligenciát Jeruzsálem pusztulása és Róma bukása óta nem érte.

Ugyanígy voltunk a haza és a vele kapcsolatos eszmekörrel is. Nemcsak azok, akik a hazafi szót állandóan két ff-el és y-nal írták, de azok is, akik a hazafiságot a pozitív munka helyett negatívumokra építették, akik sehogysem tudták megérteni, hogy az ország határain belül élő összes népfajok, hazát szeretnének lelteni ott, ahol a magyar fajjal ezer éven keresztül békességben éltek, okai voltak a nemzeti szerencsétlenségünknek. Elismerem, hogy a magyar állam igazgatásának centralisztikus megváltoztatása az ezeréves vármegyei autonómiával szemben szükségszerű adottság volt, de bizonyos vagyok benne, hogyha minden magyar államférfi pozitív keresztyén hite oly erős lett volna, mint Tisza Istvánné és nemcsak ő és a szintén pozitív hit alapján álló, számra nem nagy néppárt kereste volna a felebaráti szeretet keresztyén parancsa alapján a békét és megértést a nemzetiségekkel, ma nem keseregnénk Mariusként Karthágó romjain. Sokan azzal nyugtatták lelkiismeretüket, hogy a nemzetiségek vezetői akkor is megbontották volna az ország egységét, de ne feledjük, hogy nem akkor kell a békét és megértést hirdetni, amikor az óra tizenkettőt üt, s azok a nemzetiségi vezetők, akik az összeomlás előtt a centrifugális mozgást megindították, maguk is az atheizmus, vagy legalább is a hitközömbösség apostolai voltak, s így nem lett volna nehéz a felebaráti szeretet elvei szerint élő és cselekvő magyar intelligenciának a hitében épebb nemzetiségi tömegekben akciókat ellen-súlyozni.

De a Krisztusi hitet nemcsak az államéletben, hanem a gazdasági és szociális fejlődésben is nélkülöztük. Mi, akik harminc egynéhány évvel ezelőtt kezdtünk a mezőgazdaság és az abból élő néposztály problémáival foglalkozni, tanulságul elmondhatjuk, hogy az emberszeretet, a szolidarizmus, egymás megsegítése, milyen ismeretlen volt még akkor az intelligencia előtt. Mennyi balítélettel, támadással kellett megküzdenniök azoknak, akik hívő lelküket az agrár és más szociális kérdések megoldásába kivetítették. Az intelligencia konzervatív rétegei előtt felforgató szocialista volt a hitvalló Károlyi Sándor és hithű munkatársai: Darányi Ignác és Bernát István, mert a falu népét a templomba maga köré gyűjtve, a szövetkezeti önsegítség eszközével próbálták megmenteni a kispasztort, a mezőgazdasági munkást a keresztyén szeretettől idegen, erkölcsi elvektől elvonatkoztatott és csupán «természetes erők szabad játékára* épített gazdasági rend káros következményeivel szemben. Ugyanezek a férfiak a haladó intelligencia előtt, mint elmaradott tudatlan «kártevő Sándorok» és klerikális kálvinisták szerepeltek. Vájjon a hit igazságaiban elmélyedt intelligencia nem érezte volna-e ugyanúgy kispasztortvéreinek pusztulását és minden politikai számítás nélkül nem sietett volna-e segítségükre az uzsorával és a fejlődő kapitalizmus árrombolásával szemben?

Ez az intelligencia közömbösen nézte a keresztyénszocialisták fölvilágosító, szervező munkáját is, amely utolsó kísérlet volt az ipari munkásság és a városi proletariátus megbékítésére. Sokan, derék, konzervatív magyarok, félrevezetve hitbéli közömbösségük által, ebben csak klerikális fészkelődést láttak és szinte örültek a szociáldemokrácia hatalmi ellensúlyának.

Nem árt a történelmi anteacták föllapozása.

A magyar ifjúságban ma nagy erők feszülnek. Nem csoda, hiszen mindaz az energia, amely azelőtt több mint háromszázezer négyzetkilométeren 20 millió nép vezetésénél érvényesült, a trianoni határok között 9 millió magyar sorsával való törődésre korlátoztatott. Mindenütt megmozdulás, reform-tervek, külföldön bevált példák hangoztatása. Mi, akik annakidején látszólag kedvező körülmények között, mert Nagymagyarország népével és erőviszonyaival számítva konstruálhattuk reformterveinket és az Isteni Gondviselés körülbelül tíz esztendőt engedett is számunkra, hogy a béke eredményesebb éveiben reformmunkánkat legalább is elkezdhessük, — nemcsak a kor leszűrt tapasztalatai, de az új Mohács szörnyű tanulságai alapján mondhatjuk annak a fiatalságnak, amely elsősorban nem a maga, de a haza sorsával törődik: minden bölcsesség, minden gyógyulás, minden szociális béke, minden országépítés alapja a pozitív hit. Ha egy nemzedék csak a maga divatújdonságait akarja történelmi formákba önteni, úgy jár, mint a hiú nő, aki elragadó kalap-kreációban fotografáltatja le magát és pár év múlva maga lopkodja vissza arcképét a fényképalbumokból. A Szentírás örök igazságokat tartalmaz, — s ezek a szociális és gazdasági bajokban is biztos útmutatást adnak, aki komolyan veszi őket és mély értelmükből a változó viszonyok között is törvényt, vagy legalább irányelvet kíván alkotni. Mert higyjék el kedves fiatal barátaim, dacára közel 2000 évének, ma sincs tökéletesebb szociálpolitika mint a hegyi-beszéd, ma sincs a trianoni és egyéb Európa népeit végpusztulással fenyegető katasztrófának jobb megelőzési módja, mint a felebaráti szeretet és nincs több garanciája a rendnek és egyben a szabadságnak is, mint a hívő ember lelkiismereti szabadsága, összekapcsolva ezzel annak a méltó-

ságnak súlyos kötelességtudatát is, hogy Isten gyermekei vagyunk, akiknek élete nem végződik e sárgolyón, de folytatást nyer a túlvilágon, ahol mindenki számadással tartozik arról a talentumról, amit az Úr nem az ő kizárólagos rendelkezésére, de embertársai és nemzete javáért bízott rá, s amelyet kicsiny, vagy nagy helyre állította a Gondviselés megfelelően kamatoztatni köteles.